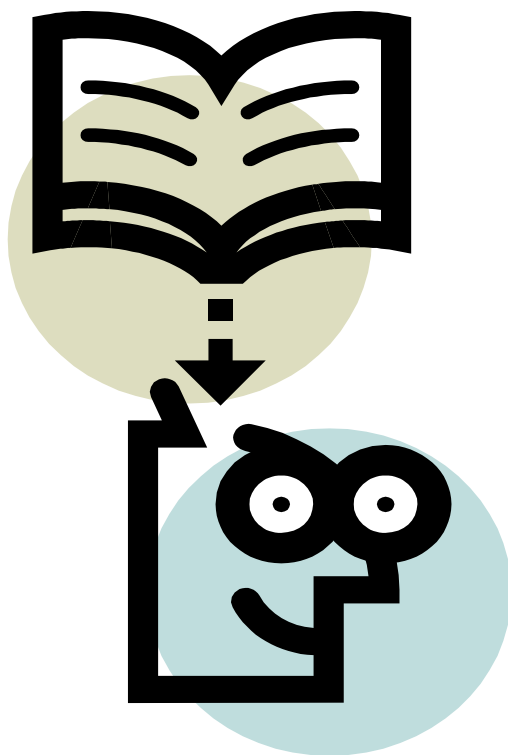

„МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ – ЗАПОРУКА ЇХНЬОЇ НАСТУПНОЇ УСПІШНОСТІ”

Навчально – методичний посібник

**м. Прилуки
2009 р**

Науково методичний центр
управління освіти Прилуцької міської ради
Чернігівської області

**„МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК
ДОШКІЛЬНИКІВ – ЗАПОРУКА ЇХНЬОЇ
НАСТУПНОЇ УСПІШНОСТІ”**

Навчально – методичний посібник

м. Прилуки

2 0 0 9 рік

Автор навчально - методичного посібника:
Кравченко О.В., вихователь – методист
дошкільного навчального закладу № 3
м. Прилуки
Чернігівської області

Рецензенти:

- 1.Зубко Т.А., методист дошкільного виховання науково методичного центру управління освіти Прилуцької міської ради.
- 2.Рудько Т.Г., завідувача дошкільного навчального закладу № 3

Посібник вміщує матеріали з досвіду роботи дошкільного навчального закладу № 3 м. Прилуки з розвитку мовлення дошкільників , що дозволяє розкрити та зрозуміти роботу закладу зорієнтовану на розвиток індивідуальних мовних можливостей дітей дошкільного віку, формування мовленнєвої компетентності згідно вимог Базового компонента дошкільної освіти України на основі інноваційних підходів в роботі.

Посібник адресований педагогам і практичним психологам дошкільних освітніх закладів, батькам.

Погоджено на засіданні ради науково – методичного центру управління освіти Прилуцької міської ради
(протокол № _____ від _____)

Рекомендовано до друку радою науково – методичного центру.

Зміст роботи

Передмова.....	6
Сучасні погляди на проблему розвитку мовлення дітей дошкільного віку.....	8
Найтиповіші помилки у мовленні дітей.....	10
Експериментальне дослідження	13
Взаємозв'язок завдань.....	20
Роль запитань вихователя у розвитку мовлення.....	26
Як використати модель для мовленнєвого розвитку дошкільників.....	31
Індивідуальна робота з розвитку мовлення.....	33
Вікові здобутки розвитку мовлення дошкільників.....	39
Характеристика мовлення дітей 3 – 4 років.....	41
Характеристика мовлення дітей 4 – 5 років.....	46
Характеристика мовлення дітей 5 – 6 років.....	50
ДОДАТОК.....	55
Конспект заняття з розвитку мовлення	56
Розвиток мовленнєвої творчості дітей.....	60
Матеріали батьківського центру	66
Батьківські збори	67
Робота з педагогами.....	72

ПЕРЕДМОВА

Неможливо уявити належний рівень життєвої компетенції людини без оволодіння мовленням. Видатний педагог К. Ушинський зауважував, що рідне слово є основою розумового розвитку й скарбницею всіх знань.

З практики відомо, що розвиток мовлення є найбільшою болючою проблемою в системі виховання дошкільників.

Довгі роки в дошкільних закладах обходились без педагогічної „діагностики”, лінгвістичного розвитку дітей різних вікових груп. У відповідності з діючими програмами вихователі були зорієнтовані на формування у дітей єдиних для всіх знань, умінь, навичок. Сьогодні педагоги розуміють, що тільки при умові визначення динаміки мовного розвитку кожної дитини, можна вчасно надати допомогу, звернути увагу батьків на мовні проблеми.

Пріоритетність у розвитку мовлення означає потребу дотримання поетапності, яка відповідає віковим, психологічним, фізіологічним особливостям як незаперечній умові особистісного зростання дошкільника.

Головне для дитини – „автоматизація усного мовлення, яке реалізується у спілкуванні.

Попередити вади мовлення значно легше, ніж їх усунути.

Оволодіваючи мовленням, вивчаючи мову, дитина засвоює систему знань, суспільно прийняті норми поведінки – основу її життєвої компетентності, тобто „оволодіває наукою і мистецтвом жити серед інших”. З огляду на це проблема розвитку мовлення дитини завжди була однією з центральних у дошкільній освіті. Нині ж провідною метою дошкільної лінгводидактики є виховання мовної особистості.

Мово рідна ! Джерело єднання .
Слово – думка з дужими крильми,
Солов'їна пісня на світання,
Що з далеких літ живе в мені.

Мова – дія, мрія, сподівання.
Кілька слів – мереживо думок.
Через розум, серце – спілкування,
Пісня , повість, жвавий діалог.

Мово рідна ! Пам'яті криниця.
З колисанки сіялась зерням.
Врунилася в дітях, мов пшениця,
Як в барвистім килимі земля.

Наталія Квітка

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

Мовленнєвий розвиток дитини є одним з основних чинників становлення особистості в дошкільному віці. Ступінь розвитку цієї сфери визначає рівень сформованості пізнавальних і соціальних мотивів дитини, потреб та інтересів, знань, умінь і навичок, які є базисом особистісної культури.

Опанування рідної мови, рідного слова починається з раннього дитинства в сім'ї, серед батьків і рідних дитині людей, а вдосконалення її триває у дошкільних закладах, школі і впродовж усього життя.

Рідна мова є загальною основою навчання і виховання дітей у дошкільному закладі. Оволодіння нею як засобом пізнання і способом спілкування є найбільш вагомим досягненням дошкільного дитинства. Адже психофізіологічними дослідженнями доведено, що саме дошкільний вік є найсприятливішим для оволодіння рідною мовою. До 5 – років дитина засвоює звукову систему рідної мови й усвідомлює звуковий склад слова (Д.Ельконін), до 4,5 року засвоює відмінкові закінчення та основні граматичні форми (О.Гвоздєв), а з 5 – ти років оволодіває монологічним мовленням (С.Рубінштейн). Якщо дитина з якихось причин буде ізольована від повноцінного мовленнєвого спілкування в дошкільні роки, це негативно позначиться на її подальшому мовленнєвому і розумовому розвитку.

Порушення мовлення певною мірою негативно впливає на весь психічний розвиток дитини, відбивається на її діяльності, поведінці. Порушення мовлення ,обмеженість

мовленнєвого спілкування можуть впливати на формування особистості дитини, спричинити специфічні особливості емоційно – вольової сфери, сприяти розвитку негативних якостей характеру (сором'язливість, невпевненість, замкнутість, почуття неповноцінності). Все це негативно спливає на опанування грамоти, успішність загалом.

Нерідко трапляються такі ситуації ,коли про рівень розвитку дитини, про її готовність до шкільного навчання судять з того, якою мірою вона в дошкільному віці опанувала елементи грамоти: які або скільки літер знає, чи вміє читати склади, слова, чи вміє впізнавати і відтворювати в словах звуки тощо. Інші види мовленнєвих умінь залишаються поза увагою тих, хто готує її до школи. Мовленнєвий розвиток дитини – це поняття значно ширше, ніж його окремі складові.

Тому в роботі з дошкільнятами у галузі мовленнєвого розвитку необхідно приділити увагу насамперед цим його найістотнішим складовим. Саме від них будуть значною мірою будуть залежати успіхи шкільного навчання, в основі яких лежать такі види мовленнєвих дій, як слухання і розуміння ,говоріння, читання й письмо.

Рівень розвитку мови дитини залежить насамперед від загального психофізіологічного розвитку (стану нервових процесів, розвитку уваги, мислення), стану фонематичного слуху і мовнорухового апарату, спілкування з дорослими та ровесниками, від цілеспрямованої роботи дорослого з дитиною.

Культура мови залежить не лише від обсягу словника дитини, а й від того, як вимовляються слова, з якою інтонацією, гучністю, в якому темпі. Особливо уважними потрібно бути дорослим, завжди пам'ятати -діти наслідують їх у всьому, особливо в мові.

НАЙТИПОВІШІ ПОМИЛКИ У МОВЛЕННІ ДІТЕЙ.

Аналіз реальної ситуації, що склалася наразі ,показав ,що кількість дітей ,які мають відхилення в мовленнєвому розвитку постійно зростає . Серед них значну частину становлять діти 5 – 6 річного віку, які не оволодівають у певний час звуковою стороною мовлення Маючи повноцінний слух та інтелект, у них недостатньо розвинене фонематичне сприймання. Вади вимови найчастіше є індикатором недостатньої готовності до засвоєння звуко – буквеного аналізу.

Порушення звуковимови є досить поширеною проблемою у навчанні та вихованні дітей дошкільного закладу.

Статистичні дані вітчизняних та зарубіжних досліджень свідчать, що вади вимови є наявними у 25 – 30% дітей дошкільного віку (5 – 6 років), у 17 – 20% дітей шкільного віку (1 – 2-гі класи).

До найтипівіших граматичних помилок можна віднести такі:

- неправильне закінчення іменників множини в називному відмінку(вікни, дерева);
- відмінювання невідмінюваних іменників (на піаніно, у кіні) ;
- неправильні родові закінчення іменників (мій татка, червона плаття);
- неправильні форми дієприкметників (розірвата, змальовата);
- помилки в формах іменників, що мають тільки множину (одна сани поїхала, дверю зачини);
- вживання іменників однини в множині (мої шоколади).

- неправильні закінчення займенників ;
- неправильне відмінювання числівників;
- помилки в дієсловах в основі слова.

Граматичні помилки у мовленні дітей дошкільного віку можна пояснити наступним чином:

1) тим, що діти ще не засвоїли морфологічну систему рідної мови, 2) впливом неправильного мовлення дорослих, 3) педагогічною занедбаністю, дорослі не звертають уваги на помилки дітей, не виправляють їх , а іноді навіть наслідують неправильну дитячу вимову.

Вихователі інколи захоплюються нагромадженням слів без належної їх активізації, вдаються в основному до одноманітних мовних завдань. Здебільшого зосереджуються увага дітей на діалогічній мові. Недостатньо використовуються такі форми роботи, як творчі розповіді на запропоновану тему, описові розповіді, складання оповідань – загадок, загадок – описів, словесних логічних задач. Інакше кажучи, відчувається дефіцит завдань ,які розвивають монологічну мову. Однобокість у роботі над розвитком мови призводить до того, що діти не вміють диференціювати завдання. Вони погано розрізняють суть їх: скажи, розкажи, придумай, склади.

Можна з впевненістю сказати, що при наявності розвивального мовного середовища дитина практично оволодіває діалогом, полілогом, монологом і фактично підготовлена до навчання грамоти.

Дітям дуже важко виконувати завдання пов'язані з пошуком синонімів, антонімів, засобів виразності, акцентів у мовленні. Це найбільше проявляється в самостійному мовленні дітей, в оформленні сюжету в грі, при складанні розповіді, переказу.

Діамонологічну компетенцію науковці визначають як

розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні види розповідей.

Проаналізувавши стан розвитку зв'язного мовлення дітей старшої групи прийшли до висновку, що зв'язне мовлення мало такі недоліки:

- недостатній запас слів;
- невміння самостійно виділити головні властивості та ознаки об'єкта;
- невміння встановити послідовність викладення виявлених ознак;
- складність утримання в пам'яті цієї послідовності, що є планом розповіді, опису;
- копіювання зразка розповіді вихователя чи дітей з відносно високим рівнем розвитку;
- відмова дитини взагалі відповідати під час описових та творчих розповідей, що свідчить про не сформованість, недосконалість психічних процесів.

Виявлені недоліки засвідчили безсистемність роботи щодо розвитку словесно – логічного мислення. У дітей не сформована здатність логічно пов'язувати процеси мислення і мовлення .

Обстеження вимови можна проводити за різними схемами. Перевірка словника здійснюється за допомогою бесід. Відповідними запитаннями виявляються знання дитини про предмети та явища, перевіряється, чи правильно вона називає предмети, їхні ознаки, дії, якості. Для перевірки зв'язної мови створюються мовні ситуації, які заохочують переказати оповідання, казку, описати предмет, іграшку, картинку, розповісти щось із власного досвіду тощо. Особливість перевірки зв'язної мови складає лінгвістичний аналіз висловлювань і розповідей дітей: аналіз

послідовності викладу думок, структури речень, зв'язку слів і речень, словника. Результати обстежень за півріччя обговорюються на педрадах, педгодинах.

Для вдосконалення роботи з розвитку мовлення дошкільнят необхідні: проведення експериментальних досліджень, створення сприятливого мовного середовища, забезпечення дітей активною мовною практикою, планове навчання на заняттях з розвитку мовлення з урахуванням індивідуальних особливостей, цілеспрямований вплив на розвиток мовлення на всіх інших заняттях та поза ними, впровадження в практику роботи інноваційних технологій, сучасних методичних розробок з розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

ЕСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Функції і форми мовлення в дошкільному віці надзвичайно різноманітні. Нові потреби спілкування й діяльності ведуть до інтенсивного розвитку нових мовних форм.

У нашому дослідженні ми визначили мету: вивчити можливості старших дошкільнят в оволодінні пояснювальною мовою (вона названа так з урахуванням характеру мовного спілкування – пояснення). Така мова має велике значення в житті дитини. Дитина повинна вміти пояснити свої дії, спосіб виконання завдання, правила гри тощо. Від вміння користуватися пояснювальною мовою часто залежать стосунки та взаєморозуміння між дітьми та дорослими. Спостерігаючи за дорослими, як педагогами так і батьками, помічали, що не завжди їм легко пояснити дитині щось доступно та зрозуміло.

Пояснювальна мова має специфічний зміст, для якого характерна наявність центральної ланки і ланок,

підпорядкованих їй. Скажімо, щоб пояснити дію механічної іграшки ,потрібно спочатку описати її головні складові частини і вже потім пояснити, як ці частини діють. Пояснення правил гри потребує попереднього пояснення основних елементів цієї гри .

В дошкільному віці пояснювальна мова безпосередньо входить у діяльність дітей, і це багато в чому визначає специфіку її розвитку. На нашу думку ,питання, про розвиток пояснювальної зв'язної мови перегукується з питанням про ставлення дитини до слів дорослого, до тієї частини, коли слово спрямовує її діяльність. Разом з тим дитина часто й сама опиняється в ролі пояснювача і мусить пояснювати дії інших дітей.

Враховуючи недостатність досліджень пояснювальної зв'язної мови і її велике значення для розумового розвитку дитини, ми поставили такі завдання:

- дослідити структуру пояснювальної зв'язної мови;
- дослідити розуміння дітьми призначення пояснювальної мови і ролі пояснювача в цьому процесі;
- визначити рівень пояснювальної мови дошкільнят;
- розробити основні шляхи навчання дітей цього виду зв'язного мовлення.

Експеримент відбувався в ігровій ситуації: були запропоновані настільні ігри „Доміно”, „Незвичайні знаки”, для кожної гри розроблена чітка інструкція . Відповідно до інструкції дитині пояснювали гру, її правила , а потім гралися з нею, домагалися правильного оволодіння грою далі дитина повинна була пояснити словесно правила гри і навчити інших дітей. Мовне завдання - поясни так, щоб інший теж навчився, - ставилося в трьох різних ситуаціях.

Словесні пояснення дітей аналізувались з погляду їхньої

відповідності (або невідповідності) до вимог інструкції, а також з погляду ефективності цих пояснень для навчання інших. Перш ніж проаналізувати отримані результати наведемо для прикладу пояснювальну інструкцію до гри „Дитяче доміно” і визначимо її основні частини (ланки).

(1) –Ти вмієш грати в доміно?

- Хочеш я тебе навчу?

(2) Ось у мене доміно для дітей. Тут кілька дощечок з картинками. На кожній дощечці по дві картинки. Ці дощечки називаються фішки.

(3) Грати треба так. Я дам тобі 5 фішок , і собі візьму стільки ж .Кладу на стіл фішку. На ній дві картинки: курчатко і їжачок. Подивись на свої фішки: у тебе є такі картинки? Давай разом подивимось. Ось у тебе є їжачок з метеликом. Візьми цю фішку і пристав до моєї так, щоб їжачок опинився поряд з їжачком. Ось так. Тепер мій хід. Я дивлюся на фішки на столі і бачу: з одного кінця – курчатко, а з другого - метелик. Тоді я дивлюся на свої фішки і шукаю курчатко або метелика. У мене є курчатко з жуком. Я беру цю фішку і приставляю її так, щоб курчатко було поряд з курчатком. Тепер знову твій хід.

(4) Ти завжди спочатку дивися на крайні картинки. Бачиш, у нас з одного кінця жук, а з другого – метелик. От і шукай ці картинки на своїх фішках. Якщо знайдеш, приклади одну фішку так, як ми вже робили.

(5) Виграє той, у кого менше залишиться фішок або не залишиться жодної.

Отже наше пояснення складалося з 5 головних ланок:

1 – вступ, розкриття змісту подальшого пояснення, дитину настроюють на певну дію;

2 – ознайомлення з головними елементами гри: опис і показ

цих елементів ;

3 – ознайомлення дітей з самим процесом гри, її правилами, показ і пояснення ігрових дій, виділення головних елементів ситуації, пояснення послідовності дій і мети (завдання) гри;

4 – виділення й узагальнення головних моментів гри;

5 – визначення результатів гри – програшу чи виграшу.

Отримані результати ми аналізували з погляду наявності всіх вказаних ланок, їхньої повноти і послідовності.

Розглянемо результати ,одержані в першій серії експериментів. Спочатку дитину навчали грі та грали з нею .Коли вона опановувала гру, їй давалося завдання навчити грати іншого. Завдання формулювалося так :” Спочатку навчи, поясни, як грати в доміно, а потім гратимете разом”.

Аналіз показав, що в цій ситуації рівень пояснювальної мови був недостатній : діти випускали 1,2 і 4 ланки. В більшості випадків пояснення починалися з 3 ланки, та й то давалися неповно. Передаючи 5 ланку, дитина директивно встановлювала результат , здебільшого у формі „я виграв, ти програв”, рідше :”я програв ,ти виграв” або „нічия”. Чому ж сталося так чи інакше дитина не пояснювала, якщо її про це не запитували.

Істотна особливість першої серії експериментів полягала в тому, що дитина ,яка пояснювала, була безпосереднім учасником майбутньої гри, і тому практична мета – швидше почати гру - переважала. Головною метою пояснення виступало навчити партнера практичних дій, дитині важливо було ,щоб він „ходив вчасно”.

Нерозуміння партнером гри зовсім не вело до поліпшення пояснення. Гра відбувалася і в цьому разі: той, хто пояснював, прагнучи швидше почати гру і дратуючись ,що його не розуміють, просто диктував іншому дії ,а в процесі

гри частенько грав за двох.

Сутність пояснення, як вже зазначалося, діти вбачали в тому, щоб партнер правильно „ходив”, тобто вчасно викладав правильну фішку. Розуміючи так пояснення, дитина зосереджувалася лише на виконувальній діяльності, прямо вказувала, які фішки і куди треба ставити, але не обґрунтовувала, чому треба робити саме так, а не інакше.

Виходячи з цього, ми висунули таке припущення: рівень пояснювальної зв'язної мови залежить від того місця, яке посідає дитина в ситуації пояснення. У першому випадку перед нею поставлене завдання: навчити іншого і пограти разом з ним. В цих умовах вона займає місце гравця, а не пояснювача, і тому не звертає уваги на те, зрозуміли її чи ні, а просто передає всі свої знання про гру, прагнучи чимшвидше перейти до практичних дій. Мова при цьому немовби констатує кінцевий результат дій, іде за ними і, власне, не є пояснювальною. Потрібно, щоб об'єктивні умови поставили дитину в становище пояснювача.

У другій та третій серіях експериментів такі умови були створені. Завдання давалося дитині в чіткій формі – навчити інших дітей, при цьому вона лишалася тільки в становищі пояснювача і не брала безпосередньої участі у грі. В цій ситуації у дитини вже чітко проявлялась орієнтація на слухача, вона намагалася так побудувати своє пояснення, щоб її правильно зрозуміли, а коли такого розуміння не бачила, шукала інших способів пояснити гру.

Таким чином, правильне місце, зайняте в ситуації пояснення, є умовою формування активного пошуку способу пояснення. У цих двох подальших серіях експериментів ми використовували кілька різних ситуацій, які допомагали дитині усвідомити завдання пояснення, а

це в свою чергу помітно поліпшувало саме пояснення.

Проаналізуємо дані, одержані у *другій серії*, також проведених на грі „Дитяче доміно”. Ситуація була така: дитина, яку навчив грати дорослий, повинна навчити інших, не беручи участі в грі. Поставлена умова – обмежитися лише словесними поясненнями – змушувала всю увагу зосередити на ньому, робити його чіткішим, повнішим і зрозумілішим. До того ж роль „учителя” впливала не тільки на саме пояснення, але й на поведінку дитини в цілому: вона змінювалася зовні, ставала серйозніша, навіть прискіплива. В процесі гри уважно стежила за діями гравців, зіставляла їх зі своїм поясненням – з’являлася змога побачити результати свого пояснення збоку.

Важливо зазначити, що, скінчивши пояснення, діти не залишалися в ролі пасивного спостерігача, а жваво стежили за грою, знову і знову пояснювали певні дії, помічали помилки, виправляли їх. З кінцем гри пояснювали її результат: чому виграв той чи інший, часто й оцінювали дії гравців.

Дані цієї серії експериментів засвідчили, що створена ситуація якісно змінювала пояснення дітей, робила їх глибшими. Але все ж таки більшість дітей і цього разу починала пояснення з 3 ланки – тобто головною метою знову лишалося пояснення процесу гри. Намагаючись, щоб їх зрозуміли, вони часто – густо вдавалися до додаткових пояснень і правил, яких у нашій інструкції не було.

Припустивши, що основою успішного розгортання пояснювальної зв’язної є розуміння мети пояснення і можливість корекції результатів пояснення в ході його, ми провели *третю серію* експериментів, де штучно

створювалась ситуація нерозуміння дітьми мови пояснювача.

Двоє дітей, які хотіли навчитися грати в доміно, вислухавши пояснення, відповідали (за домовленістю з експериментатором), що вони не зрозуміли гру, і просили пояснити ще раз - краще, детальніше, зрозуміліше. В цій ситуації були одержані найкращі результати: пояснення дітей значно перевищували рівень їх в інших дослідях. Поліпшення виявлено по всіх показниках: по числу наявних ланок (три – чотири, а в першій серії – одна – дві), послідовності передачі, їхній повноті.

Особливість даного випадку складало те, що дитина змушена була повторювати своє пояснення, шукати нові способи, варіювати послідовність ланок, наділяти інтонацією окремі елементи в ігрових діях, підкреслювати головні елементи всередині самої ланки, вносити доповнення до гри. В процесі гри вона ще з більшою активністю стежила за гравцями і по закінченні була задоволена з того, що навчила грати інших.

У цій серії виступила цікава пошукова діяльність. У якій діти показали досить високу активність і самостійність. Отримані і експериментах дані засвідчили, що від дітей старшого дошкільного віку, створивши їм спеціальні умови, можна взяти хороші результати в розвитку зв'язного мовлення. Цими умовами треба вважати створення ситуацій, які розкривають і наочно показують необхідність мовного пояснення і вплив педагога в процесі систематичного навчання.

Враховуючи все це, ми вважаємо, що перш ніж пояснювати дитина повинна зрозуміти і добре уявити ті головні моменти та їхній зв'язок, з приводу яких

вона будуватиме словесне пояснення. Вона має усвідомити, що передача однієї або двох ланок ще не розкриває повного змісту, що , не знаючи одне – два правила гри, не можна організувати гру. Пояснення будь – якої діяльності завжди має соціальний характер, бо, даючи його, дитина ставить собі за мету зробити пояснюваний зміст зрозумілим для інших. І це розуміння буде досягнуте в тому разі, коли вона послідовного , поетапно будуватиме своє пояснення.

Створюючи такі ситуації в плані розвитку пояснювального зв'язного мовлення, вихователь навіть без спеціального навчання зможе досягти хороших результатів.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗАВДАНЬ

Мовленнєвий розвиток дошкільника – складний психологічний процес, що не зводиться до простого відтворення дитиною почутої мови.

Він визначається мірою сформованості знань, умінь та навичок дитини і виявляється в соціальній та інтелектуальній активності у колі дорослих та однолітків. Щоб створити оптимальні умови для мовленнєвого розвитку дошкільника, педагогам слід використовувати різні форми роботи: ігри, проблемні ситуації і, звичайно , заняття.

. Провідним завданням виступає тут формування мовних узагальнень. Цей процес пов'язаний з елементарним усвідомленням явищ мови і мовлення, допомагає дитині орієнтуватись у мовній дійсності, створює умови для самостійних спостережень, для вдосконалення власного мовлення.

Структура занять визначається принципом взаємозв'язку різних розділів мовної роботи: збагачення й активізації

словника , формування граматично правильного мовлення, виховання звукової культури . І тут головним завданням (особливо в роботі зі старшими дошкільнятами) виступає розвиток монологічного мовлення – змістовного, логічного, послідовного ,достатньо зрозумілого іншим без додаткових запитань і уточнень.

У процесі його формування чітко виступає тісний зв'язок мовного та інтелектуального розвитку дітей. Щоб цікаво і зв'язно розповісти про щось, треба добре уявляти об'єкт розповіді, вміти аналізувати, зіставляти, порівнювати, виділяти головні ознаки і властивості предмета, співвідношення його з іншими предметами та явищами. Треба також добирати слова ,які найбільш чітко передають думку мовця, вміти будувати речення різних типів (прості й складні), використовувати різні засоби зв'язку для поєднання окремих речень і частин висловлювання.

У зв'язному мовленні проявляються всі мовні уміння і навички дитини. З того, як вона будує висловлювання, як точно добирає слова, якими засобами художньої виразності користується, можемо зробити висновок про рівень її мовного розвитку.

ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ МОВНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ.

До них належать :

- певна сума знань про навколишню дійсність змістовна, сторона мовлення;
- рівень розвитку мовних навичок: достатній словник, правильна звуковимова, граматична правильність мови, діалогічне та монологічне мовлення;
- висока мовленнєва активність дітей;
- якість мовних відповідей ;
- оволодіння елементарними оцінно – контрольними діями в сфері мовної діяльності.

МОВЛЕННЄВА АКТИВНІСТЬ - це наявність у дитини пізнавальних інтересів ; відповідність її знань вимогам програми (чи перевищення вимог); сформованість уміння зосереджувати увагу на пропонованому матеріалі та діяти відповідно до вказівок педагога; зацікавленість у розв'язанні загального завдання; наявність потреби відповідати, звертатись із запитаннями, доповнювати відповіді однолітків, виправляти помилки.

АКТИВНІСТЬ ВИСОКА : дитина постійно прагне відповідати ,бере участь у загальній роботі, шукає відповіді на поставлене запитання, доповнює відповіді товариша, вказує на допущені ним помилки, виправляє мовні огріхи.

АКТИВНІСТЬ НЕДОСТАТНЯ:

а) дитина не виявляє бажання відповідати, зовнішньо виглядає пасивною, проте на пропозицію вихователя відповідає із задоволенням, хоча й недостатньо повно. Під час відповіді виявляє нерішучість, нервує, соромиться;

б)дитина часто відволікається від заняття, тому її активність нестійка. Зацікавленість у роботі поєднується з невмінням утримувати увагу на запропонованій темі. В момент зосередження дитина активна , проте під час відволікання не завжди може відповісти навіть на запитання, яке звернене до неї безпосередньо.

АКТИВНІСТЬ НЕЗАДОВІЛЬНА: дитина пасивна; в неї відсутнє бажання відповідати та брати участь в роботі. Не виявляє інтересу до змісту мовної діяльності.

ЯКІСТЬ ВІДПОВІДЕЙ ВИСОКА: відповіді поширені змістовні, самостійні, адекватні запитанню чи завданню.

ЯКІСТЬ ВІДПОВІДЕЙ НЕДОСТАТНЯ: відповіді одним словом чи простим непоширеним речення. Дитина потребує додаткових запитань, відповідає невпевнено.

ВІДПОВІДІ НЕЗАДОВІЛЬНІ: дитина повторює те, що сказали вже інші діти чи вихователь, потребує уточнення запитань чи підказок, допомоги вихователя, припускається багатьох помилок.

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ: висока мовна активність, висока якість мовних відповідей; правильна звуковимова, відсутність граматичних помилок; достатній словник, уміння самостійно будувати розповіді та переказувати. Дитина володіє оцінно – контрольними діями, помічає та виправляє мовні помилки.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ: недостатня мовна активність, дитина потребує стимулювання мовної діяльності. Якість відповідей недостатня, трапляються помилки в звуковимові та граматичні. Дитина може переказувати лише добре знайомий текст, розповіді за зразком вихователя. З допомогою вихователя помічає помилки в мовленні інших дітей.

НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ: незадовільна мовна активність, низька якість відповідей, у мовленні багато помилок. Дитина не вміє будувати зв'язну розповідь: в неї переважає ситуативне мовлення, відсутні оцінно – контрольні дії.

Наша методика передбачала різні варіанти роботи з дошкільниками по використанню сюжетних картинок для складання розповіді. Роботу ми проводили групову та індивідуальну. У ході розглядання картинок проводились вправи, які показували дітям засоби побудови різних синтаксичних конструкцій, граматичні засоби зв'язку між частинами висловлювання, а також засоби художньої виразності.

1. Пропонували дітям серії сюжетних картинок і пропонували розкласти так, щоб вийшла розповідь. Потім вихователь викладає на стенді інший набір, зумисне порушивши послідовність .
2. Дітям потрібно знайти помилку та виправити її .
3. Після цього діти виконують лексичні та граматичні вправи, складають розповідь, придумують назву.

За цим варіантом роботи з'ясовуються вміння дітей передавати зміст зображеного на картинках у логічній послідовності, складати за ним сюжетну розповідь.

4. Виставляються чотири картинки серії, але з них перша відкрита, а решта ні. Дітям пропонується спочатку скласти розповідь за змістом однієї картинки; далі відкривають другу – розповідають за нею; так само за третьою, четвертою. Наприкінці з поданих варіантів назв загальної розповіді вибирають ту, яка найбільше сподобалася.

У такий спосіб розв'язують завдання уяви, формування вміння передбачати розгортання сюжету, подальші дії персонажів, добирати точну назву розповіді.

3. Перед заняттям кожна дитина послідовно викладає серію картинок. На занятті уже довільно розкладає їх і запитує, чи правильно зробив. А якщо ні, то який має бути порядок розміщення і чому саме такий. Діти розмірковують, а потім складають розповідь за всією серією (на кожную картинку викликають одного), попередньо домовившись, хто за ким. Всі розповіді аналізуються, добирається назва.

Акцент робиться на усвідомленні дошкільниками правильності виконання завдання, а це підвищує відповідальність за своє висловлювання. Крім того, прийом розподілу обов'язків між членами групи для

складання колективної розповіді переблагає з одного боку вміння домовлятися між собою, а з іншого, відбувається закріплення уявлень про композицію розповіді (початок, середина, кінець).

4 На стенді серія з чотирьох сюжетних картинок, причому відкрита лише остання. Вихователь запитує: „Як ви гадаєте, що тут могло відбутися раніше ? Спробуйте розповісти , адже ви знаєте, чим завершилися події”. Одна дитина розповідає , потім відкривають першу картинку. Оскільки тепер відомі всі персонажі, знову складається розповідь. Після цього відкривають решту картинок – діти визначають чотирьох оповідачів, складають розповідь, дають їй назву.

Так закріплюються уявлення про композицію (відомий кінець розповіді, а початок і середину треба придумати самим, без знання персонажів, що можуть бути зображені на закритих картинках). Цей прийом розвиває уяву, логічне мислення.

5 Дітям показують одну картинку – всі розглядають її, потім хтось х дітей розповідає. Вихователь запитує:” Чи може бути продовження цієї розповіді? Яке? Що могло відбутися з героями?” Далі виставляється серія з п’яти картинок : спочатку відкриті перша, третя, п’ята, і складається розповідь за таким розміщенням; потім відкривають другу, четверту – знову діти розповідають; і, нарешті, перед ними всі картинки підряд – група з п’яти дітей складає нову розповідь.

Цей варіант роботи також закріплює уявлення дошкільників про композицію розповіді (відомі початок і кінець, робляться спроби визначити ,що може бути всередині).

Індивідуальне та групове розповідання за серіями картинок формує у дітей уміння зв'язувати між собою слова у простих і складних реченнях, поєднувати смислові частини висловлювання, використовувати різноманітні початки розповіді, синонімічні заміни слів – назв персонажів, їхніх дій і станів. Тобто забезпечується розв'язання ряду мовних завдань у єдності, включно з розвитком образності висловлювань, а також естетичного сприймання зображеного.

В результаті такої роботи у розповідях дошкільників уже чітко виступала сюжетна лінія, визначалися смислові частини при переході від картинки до іншої, простежувалась структурна організація розповіді, виявлялось уміння користуватися різними засобами зв'язку між її частинами, Об'єднуючись у групи для виконання завдання, дошкільники враховують здібності однолітків. Так, діти середнього рівня мовного розвитку найчастіше запрошують сильніших, а собі беруть легшу частину завдання (наприклад, закінчити розповідь, коли відкрита відповідна картинка). Дитина з високою мовною підготовкою добирає групу дітей незалежно від їхніх умінь, а сама виконує те, що найважче. Загалом же у дітей поступово виробляється уміння об'єктивно оцінювати здатності інших і свої власні.

РОЛЬ ЗАПИТАНЬ ВИХОВАТЕЛЯ У РОЗВИТКУ ДИТЯЧОГО МОВЛЕННЯ

Уміння ставити запитання і поступово посилювати складність і трудність відповідей є однією з найголовніших і необхідніших педагогічних звичок. Педагоги користуються запитаннями як важливим засобом навчання дошкільнят. Роль запитання велика: насамперед воно

зосереджує і спрямовує увагу дітей. Влучне перше запитання при розгляді картини допомагає дітям розкрити її зміст, неправильно ж поставлене запитання відволікає увагу, заважає зосередитися на головному, суттєвому. Вихователі, працюючи з дітьми за картиною, часто ставлять таке запитання : „Що намальовано на цій картині?” У такій формі воно скеровує увагу однаково на все, що зображено на картині: і на головне, і на деталі – зрозуміло, діти починають перераховувати все, що бачать на ній.

Потрібно, щоб перше запитання відразу спонукало дітей звернути увагу на головне, на те, що потрібно визначити, розглядаючи картину, і вже потім можна запитувати про подробиці, які уточнюють головну ідею.

Не менше значення запитань у тому, що вони збуджують дитячу думку. Але для цього запитання повинні стимулювати її роботу. Так, у бесіді про весну, в якій узагальнювались спостереження і враження дошкільнят під час прогулянок та екскурсій, вихователь, закріпивши з ними, що багато птахів навесні прилітають додому з південних країв, запитує : „ Чому навесні птахи знову повертаються до нас?” Це запитання змушує дітей замислитися над причиною, шукати її, встановлювати взаємозв'язки між явищами.

Важливу роль відіграє запитання і як засіб навчання слухати, тоді, як вихователі приділяють недостатню увагу розвитку у дітей вміння слухати запитання і точно, правильно відповідати. І, нарешті, його значення полягає ще й у тому, що воно активізує дитяче мовлення. Якщо такі прийоми навчання як пояснення, зразок - вимагають від дітей уміння слухати, то запитання вже своєю формою викликає відповідь дитини, тобто активізує її мовлення.

Щоб запитання виконували своє призначення , вони повинні задовольняти певні вимоги, а саме: **мати чіткій зміст** (на практиці ж педагоги часто ставлять зайві, несуттєві для визначеної мети запитання), **а також бути чіткими і конкретними**. Педагог запитує :” Які зміни відбулися навесні з рослинами?” З такого загального запитання не зрозуміло, про які рослини треба говорити – дерева чи квіти, і про які зміни. Простішим , точнішим і доступнішим дітям буде запитання : „Що з’являється навесні на деревах?”

Доступність запитання залежить і від його формулювання. Неправильна побудова затемнює його зміст. Наприклад : „ Регулювальник стежить, щоб машини їхали на яке світло світлофора?”

Для розуміння запитання багато важить стислість формулювання. Так, на занятті – переказі вихователь каже: „ Діти, послушайте, тепер я запитаю вас, а ви добре поміркуйте і дайте правильну відповідь: що таке небосхил?” Така багатослівність відволікає дітей, втомлює увагу і слух, і діти здебільшого мовчать або відповідають неправильно. Словесним нагромадженням є й таке запитання „Хто мені скаже, звідки видно і чому ви гадаєте, що вже настала осінь?”

Буває й навпаки: прагнучи точності й стислості , деякі вихователі роблять це аж надмірно. Наприклад під час переказу вихователька запитує: „ Куди пішов хлопчик?” Дитина: „ Хлопчик пішов до школи”. Вихователька:” Ну й що?” Дитина мовчить, не розуміючи , про що її запитують.

Важливою вимогою до постановки дітям запитань є їхня цілеспрямованість і послідовність. Вихователь повинен пам’ятати, що мета запитань – допомогти дітям засвоїти певний матеріал. Через це запитувати потрібно не про все,

що намальовано або що можна сказати на дану тему, а про головне, першорядне. Запитання мають бути цілеспрямовані, і це зумовлює їхню послідовність. Ось два приклади, як різні вихователі ставили дітям запитання на занятті за картиною „У школі”.

1. „Де знаходяться дівчатка?”, „Що вони роблять?”, „Що видніється за вікном?”, „Що робить дівчинка біля дошки?”

2. „Де знаходяться дівчатка?”, „Як називаються дівчатка, які навчаються у школі?”, „Хто вчить школярок”, „Що робить школярка біля дошки?”, „Чому двоє дівчаток піднесли руки?”.

Порядок запитань у першому прикладі свідчить, як блукає думка вихователя по картині: від дівчинки - до дерева за вікном, від вікна – до дівчинки біля дошки .

Виклад запитань другого вихователя чіткий, послідовний, це привчає дітей логічно мислити.

Методика використання запитань у роботі з дошкільнятами різноманітна, оскільки ними користуються на заняттях різних видів. Насамперед, запитання мають бути сформульовані так, щоб увага дітей спрямовувалась на усвідомлення й уточнення мети заняття. Далі вини повинні спонукати дошкільнят не лише пригадувати вже відоме, але й міркувати, відшукуючи найпростіші причини і наслідки, роблячи елементарні висновки й узагальнення. З цією метою не варто зловживати „підказуючи ми” запитаннями, а використовувати їх лише вряди – годи.

Навідні запитання, які спрямовують думку дитини у потрібне русло, використовують у роботі з дошкільнятами, потрібно тільки не поспішати з ними, а привчати дітей до самостійної розумової діяльності.

З запитаннями вихователі звертаються до всіх дітей, в викликається для відповіді одна дитина. Це необхідно для

того, щоб привчити всіх дітей слухати запитання , обмірковувати відповідь і бути готовим відповідати. Одне й те ж запитання не повинно повторюватися кілька разів , особливо в різному формулюванні . Часто можна почути, як вихователь, поставивши дітям запитання , повторює його, змінюючи формулювання. „У якому місті ми живемо?” І знову „Як називається наше місто? Пригадайте, як наше місто називається?”

Якщо хтось не розчув запитання , доцільно викликати іншу дитину повторити його – це вправляє в умінні слухати й точно повторювати почуте, формує звичку вслухатися у запитання з першого разу.

Ставлячи певні вимоги до запитань вихователя, потрібно визначити їх і до відповідей дітей, щоб вони вчилися точно висловлюватися , правильно будувати речення, складати осмислені й змістовні відповіді. **Головною вимогою до дитячих відповідей є їхня усвідомленість і точність.**

Вимога повних відповідей - у вигляді поширених речень – повинна спиратися на навчання дошкільнят будувати відповіді повними реченнями. Якщо дитина відповідає однослівно, треба дати їй додаткове запитання , що виявляє слово або кілька слів , яких не вистачає у відповіді, а потім знову повторити сказане повним реченням.

Якщо ж запитання потребує короткої відповіді, бо повна виглядає штучною, то від дітей треба вимагати відповідати точно і стисло. Коли ж їх привчали відповідати тільки повно, повторюючи у відповіді саме запитання, це часом звучить досить смішно. Скажімо, на запитання „Що сталося з дівчинкою?” дитина відповідає „З цією дівчинкою сталося – вона заблукала”. Не слід привчати дітей до штучних повних відповідей.

І ще одна вимога до дитячих відповідей: не припускати відповідей стандартних ,завжди однаково сформульованих.

Отже, правильно поставлене запитання є одним з дієвих та ефективних засобів навчання дошкільнят, і завдання вихователя – володіти ним для успішного розв’язання освітньо – виховних завдань.

ЯК ВИКОРИСТАТИ МОДЕЛЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВОЇ ТВОРЧОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

В дошкільному віці діти виявляють творчу винахідливість в іграх, в різноманітній художній діяльності. Що стосується мовленнєвої творчості , рівень її розвитку передбачає вільне володіння рідною мовою, вміння оперувати уявленнями, комбінувати їх, висловлювати своє відношення до них.

Моделі є одним із засобів навчання дітей.

Основу описової розповіді про явища природи, тварин, рослин складають уявлення. Ці уявлення дітей накопичуються в процесі ознайомлення з предметами на заняттях та в повсякденному житті .Для опанування цими уявленнями необхідне цілеспрямоване навчання пізнавальним вмінням:

- по – перше, навчитися самостійно обстежувати об’єкт (уважно роздивлятися, погладжувати, обмацувати, нюхати, надавлювати, дмухати), щоб отримати різноманітну сенсорну інформацію;
- по – друге, використовувати сенсорні еталони для вираження якостей (величини, форми, розташування) об’єкта;

- по – третє, аналізувати об'єкт, встановлювати прості зв'язки між будовою і його функціями, між особливостями зовнішнього вигляду та умовами проживання (якщо у рослини зів'яло листя, не вистачає вологи; якщо тварина не хоче їсти, значить вона хворіє);

Одним з проявів творчості при розповіданні являється вміння образно та виразно передати своє емоційне відношення до об'єкта. У дітей найчастіше це звучить так: „подобається – не подобається”, „красивий – некрасивий”. Задача вихователя = розвивати словниковий запас слів дітей. Допомогати переносити отримані уявлення від спостережень в адекватну жанру мовну форму :описову або сюжетну розповідь, загадку, прислів'я, казку.

Описова розповідь складається : з назви об'єкта, описування його особливостей, поведінки, поводження з об'єктом. Послідовність розповіді оповідач обирає самостійно. Творчість проявляється у відборі фактів, вираженні свого відношення (до рослини, тварини), використання мовленнєвої виразності. При складанні описової розповіді найскладніше для дітей – це визначити послідовність викладу отриманих уявлень. Тому вихователь використовує модель – предметну або схематичну.

На першому етапі доцільно використовувати предметну модель – набір картинок, по змісту майбутньої розповіді. Щоб скласти оповідання про кішку - можна використати такі картинки: кішка з кошенятами, кішка їсть, кішка спить, грається, сидить на дереві, мишка, собака, акваріум з рибами.

Вихователь пропонує дитині відібрати картинки по бажанню на цю тему.

Так поступово формується вміння відтворювати уявлення про об'єкт, відбирати факти для розповіді, подумки уявляти взаємозв'язки.

Якщо діти добре виконують завдання по предметній моделі, вихователь ускладнює завдання. Надаючи можливість для творчості. Для моделі використовуються схематичні зображення (предметно – схематична модель). По малюнку, на якому зображена тарілка, можна розповідати про те, що їсть кішка, як вона їсть, де знаходить їжу; малюнок на якому зображена людина з кішкою може означати, що кішка живе у людей, людина її любить, піклується про неї. Така модель має меншу кількість зображень: „кішка”. „веселка”, тарілка”, „людина”. Її можна використовувати для складання оповідань про різні об'єкти.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

В організованому процесі навчання дошкільників значну роль відіграє індивідуальний підхід. Індивідуальна робота з розвитку мовлення у старшій групі має забезпечувати:

- засвоєння визначених програмою знань усіма дітьми групи;
- закріплення раніше досягнутого рівня мовних знань і вмінь; усунення недоліків, пов'язаних з особливостями розвитку дітей (тривалим невідвідуванням закладу, рисами темпераменту і характеру);
- підготовку дітей до виконання вимог, які ставляться перед першокласниками, тобто здійснення наступності між дошкільним закладом та початковою школою.

Систематичне ведення такої роботи дає змогу вихователеві належним чином розв'язати проблему мовлення старших дошкільників. Адже до школи діти

приходять з різними рівнями сформованості зв'язного мовлення : одні можуть чітко і зрозуміло розповісти про себе і свою сім'ю, скласти коротеньку розповідь за картиною, виразно продекламувати вірш, послідовно й самостійно переказувати казку, оповідання, об'єктивно оцінити виконання завдання. Інші здатні продемонструвати лише частину цих умінь, ще інші взагалі відмовчуються. Наявність в однієї групи дітей необхідних мовних навичок свідчить , що в дошкільному закладі їх відповідно навчають, а в тому, що це навчання ведеться без урахування особливостей кожного вихованця, використання індивідуальних занять, переконує низький розвиток мовлення у частини дітей.

Наші вихователі добре усвідомлюють , що не можна планувати і здійснювати роботу з розвитку мовлення тільки підчас спеціальних занять ; що й на інших заняттях і в побуті не можна лишати без уваги нечіткі, граматично неправильні висловлювання дітей, бідність інтонаційної виразності. Педагогіка індивідуального впливу – це не пристосування головного змісту завдань розвитку мовлення до окремих дітей, а пристосування методів і форм його до особливостей кожної дитини, з тим, щоб максимально використати її можливості.

Всю групу дошкільників можна умовно поділити на кілька підгруп з метою організації цілеспрямованого навчання і здійснення відповідного підходу. Здебільшого спостерігаються такі чотири види індивідуальних мовних проявів дітей.

ПЕРША ПІДГРУПА – активна: дітям цікаво , вони зосереджено працюють, добре засвоюють програмові знання, охоче складають цікаві розповіді. Говорять голосно,

виразно, неспішно, правильно будують речення, мають багатий словник.

ДРУГА ПІДГРУПА – псевдопасивна: діти зовні не проявляють активність, відповідають правильно, але тільки коли їх запитують, розповідають тихо, повільно, без логічних акцентів.

ТРЕТЯ ПІДГРУПА – псевдоактивна : на заняття діти підказують іншим, поспішають відповісти на будь – яке запитання, хоч і не завжди правильно. Їхнє мовлення супроводжується жестикуляцією, мімікою, бідне за словниковим складом, не має повних речень.

ЧЕТВЕРТА ПІДГРУПА – пасивна: діти нібито й уважні, але не можуть дати правильну відповідь на поставлене запитання й відмовляються , мають прогалини у знаннях. Їхню пасивність спричиняють фізичне ослаблення, сором'язливість, пов'язана з деякими вадами мовлення, а також з неправильним виховання у сім'ї.

Такий поділ , зрозуміло не є сталим. Важливо не просто поділити дітей відповідно до особливостей засвоєння ними матеріалу, а спланувати й організувати індивідуальний підхід таким чином, щоб успішно здійснювати завдання розвиваючого навчання , досягати максимальних результатів від кожної дитини. Так, в активних дітей треба підтримувати і розвивати інтерес , пропонувати складніші завдання, ставити вищі вимоги до відповідей; вживати складносурядні і складнопідрядні речення, мотивувати сказане, виразно декламувати, переказувати художній твір зв'язно, повно й послідовно. Цим можна запобігти появі хвалькуватості , марнославства.

У тих дошкільників, які невинуватено активні на заняттях, запитання ставити так, щоб вони спонукали розмірковувати; вимагати обґрунтовувати свою відповідь „Чому ти так

гадаєш? Як ти розумієш?” тощо. Слід розвивати спостережливість, формувати вміння долати надмірну самовпевненість. Дуже корисно разом з іншими вихованцями об’єктивно оцінювати відповіді дітей, які проявляють псевдоактивність : зазначити і недоліки і позитивні моменти. Коли така дитина виконує творче завдання (розповідає за картиною, складає розповідь за запропонованою темою тощо), потрібно стежити , щоб вона не відходила від теми, вдавалася до складних конструкцій речень, правильно використовувала темп мовлення і силу голосу, мотивувала добір засобів інтонаційної виразності.

Завдання щодо третьої (псевдопасивної) підгрупи: виховувати впевненість у собі, заохочувати починання, розвивати творчу ініціативу, давати різноманітні доручення ,наприклад, попрацювати з пасивними дітьми: розповісти , що намальовано на картині, переказати знайомий твір, прочитати вірш. Ці дошкільники , без сумніву повинні перейти до групи активних. Пропоновані їм завдання мають бути такого самого рівня ,як і завдання для активних дітей, але простішої форми; можна ставити і додаткові запитання. Вихователь частіше схвалює, підбадьорює підкреслює цікаве у відповідях. Запитання і завдання треба формулювати так, щоб вони викликали впевненість у можливості їх виконання. Якщо вихователь скаже: „Ми з вами вчили вірш про весну. Хто пам’ятає його?”, дитина із псевдопасивної групи не буде відповідати. А якщо змінити формулювання : „Ви всі вчили вірш про весну і добре знаєте його.” Дитина ,якій запропонують розказати вірш ,зробить це досить упевнено.

І, нарешті, пасивні діти. Щодо них ми хвилюємося найбільше. Насамперед потрібно становити причину такої

пасивності і обов'язково проводити індивідуальні заняття, широко використовувати наочність.

Слід частіше викликати таких дітей, щоб ліквідувати прогалини у знаннях. Разом з тим варто взяти до уваги такий факт: досить часто вихователь „активізує” пасивну дитину, спонукаючи її повторити відповідь іншої дитини, що власне нічого не дає. Механічне відтворення сказаного не змушує працювати думку; тільки самостійні висловлювання потребують справжніх розумових зусиль.

Досвідчений педагог, щоб активізувати дитину, використовує запитання констатуючого характеру: „Хто це? Що вони роблять? Як одягнені?”. Для розвитку зв'язного мовлення пасивних дітей важливо привчати їх розмірковувати, звертатися до власного досвіду: встановлення зв'язку між ним і новим матеріалом допомагає краще засвоїти нове. При розгляді картини спонукати до розмірковування :” День був не дуже морозяний. А чому ? Ви самі повинні здогадатися , бо часто гуляли в такі дні і бачили , який тоді сніг.” Ця своєрідна підказка активізує думку дітей, забезпечує правильну відповідь: „Сніг мокрий, липкий, легко ліпиться”.

Сором'язливі, несміливі діти потребують особливої уваги. Замість продекламувати вірш , відповісти на запитання вони, лише ворують губами, неспроможні говорити вголос при всіх. Іноді досить змінити форму організації на занятті і така дитина включається в роботу: завдання типу „Розкажи мені”, „Розкажи зайчику” і лише в крайньому разі - „Повтори” допоможуть поступово усунути сором'язливість. Постійне доброзичливе ставлення , схвалення навіть найменшого успіху , підбадьорювання - таким має бути індивідуальний підхід вихователя. Разом з тим ця увага не повинна виглядати нав'язливою.

Для підтримання високого рівня активності дошкільників не обхідна мотивація їхнього мовлення. Мотив „Навіщо я говорю” виникає у дітей при наявності емоцій, пов’язаних з яскравими враженнями, й інтересу до пропонованого завдання. Основа цього – бажання розповісти іншим про побачене і почуте „довідатися щось нове”. Такий безпосередній мотив активізує мовлення дитини, а отже, є тим тлом, на якому організовується індивідуальна робота зі старшими дошкільниками.

Індивідуальний підхід на заняттях з розвитку мовлення потребує диференціації завдань для кожної підгрупи. Вихователь передбачає запитання, добирає вправи, готує наочність: продумує, кому пропонувати легші запитання, як зацікавити пасивних, як організувати дітей. Визначає також коли доречно викликати „актив”, щоб не пригнічувати ініціативу інших, коли активізувати псевдо пасивних, а коли дати змогу, висловиться псевдоактивним дітям.

Отже, педагог повинен мати неабиякий хист і вміння, щоб провести заняття результативно для всіх вихованців, досягти певних успіхів у розвитку їх мовленнєвих здібностей.

Звичайно, запропонувати якусь одну, сталу схему побудови заняття з урахуванням особливостей дошкільників неможливо. Проте знання їх дає змогу більшу частину індивідуальної роботи проводити на занятті.

З нерішучими та пасивними дітьми педагог працює і поза заняттями. Тут слід враховувати, що тільки тоді, коли наявне спонукання до висловлювання, справжній мовний мотив, може бути забезпечений перехід поданих зразків у власне мовлення дитини. Не штучно складена нудна вправа, а свобода й невимушеність, співпереживання,

зацікавленість у відповідях створюють умови для вільних розмов. Спеціальне вправлення - це не головний шлях розвитку мовлення , а тому, не вигадуючи щось особливе треба ґрунтуватися на безпосередньому мовному мотиві. Запропонуйте дитині розповісти про відвідання театру, цирку, недільну прогулянку з батьками, улюблену гру, справу, тобто про те, про що їй самій хотілося б говорити.

Роботу з пасивними дітьми можна планувати напередодні заняття , щоб активізувати їхній досвід ; з псевдо активними - після нього, щоб упорядкувати набуті знання та вміння. Обмінюючись враженнями, діти самі шукають і знаходять виражальні засоби , вправляються у доборі відповідних слів, побудові речень. Виконання творчих завдань - справжня мовна практика. Розповідаючи, дитина відчуває відповідальність за те, що говорить, уважніше ставиться до своїх слів.

ВІКОВІ ЗДОБУТКИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

На етапі дошкільного дитинства основним завданням розвитку особистості дошкільників є формування мовленнєвої компетентності , тобто формування мовленнєвої активності, а саме – формування певних мовленнєвих умінь та навичок.

Мовленнєва компетенція – це вміння на практиці доречно користуватися мовою (висловлювати свої думки, бажання наміри, прохання), використовувати для цього як мовні ,так і позамовні (міміка, жести, рухи) засоби. Це полі компетентний утір, що містить такі компетенції :

- *лексичну* (наявність певного запасу слів у межах вікового періоду, їх доречне застосування, вживання засобів мовної виразності: приказки, прислів'я, фразеологізми, епітети, порівняння);

- *фонетичну* (правильна звуковимова, розвинений фонематичний слух, володіння інтонаційними засобами виразності);
- *граматичну* (практичне вживання відповідних граматичних форм рідної мови: рід, число, відмінки, час тощо) та *діамонологічну* (розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати та звертатися із запитаннями, вести діалог, складати різні види розповідей, переказувати).

Мовленням дитина оволодіває в процесі спілкування під час різних видів діяльності. Адже всі вони тісно пов'язані з мовленням супроводжуються ним. Але повсякденного спілкування для становлення мовленнєвої компетенції, звісно, недостатньо. Основною формою навчання дошкільнят у процесі організованої пізнавальної діяльності все ж лишається заняття. Саме на заняттях вихователі систематично та послідовно формує у дітей мовленнєві уміння та навички , які закріплюються під час різних видів діяльності в повсякденному житті. На заняттях з мовленнєвого спілкування діти вправляються в мовленнєвій діяльності. На таких заняттях вихователі основну увагу зосереджують на практичному засвоєнні дітьми норм рідної мови (фонетичних, лексичних, граматичних), формуванні навичок розповідання та переказування.

Також необхідно вести спостереження за дитячим мовленням , щоб об'єктивно і професійно судити про ефективність і результативність застосування тих чи інших методів і прийомів, визначати результати роботи, вікові здобутки розвитку дитячого мовлення.

Доступних і простих методів педагогічного обстеження дитячого мовлення багато: це спостереження за „мовною поведінкою” дитини, бесіди, анкетування батьків, вивчення

продуктів дитячої мовної та немовної діяльності, ознайомлення з умовами життя в сім'ї, проведення нескладних експериментів у вигляді завдань, вправ чи дидактичних ігор.

Для обстеження мовного розвитку дітей необхідні так звані „стимулюючі матеріали” : іграшки, дидактичні посібники (настільно – друковані ігри) , репродукції , картинки, книжки з ілюстраціями, різноманітні „театри”.

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ 3 – 4 РОКІВ

ЗВУКОВИМОВА

1.Діти говорять з різною силою голосу , в різному темпі.

Розвиваються інтонаційні властивості голосу. Оволодівають розповідною , питальною, окличною інтонацією.

Вміють чітко вимовляти 3 – 4 складові слова.

2.Вчать розрізняти на слух близькі за звучанням слова, договорювати приголосні і голосні звуки на початку і в кінці слів. Вміють робити глибокий вдих і тривалий видих.

Довжина видиху дорівнює фразі в 2 – 3 слова)

3. Правильно вимовляють всі звуки,

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1.Виробити у дітей правильне мовне дихання і мовний слух

2.З метою розвитку мовного слуху та

кращого вимовляння звуків проводити ігри зі звуконаслідуванням.

3.Розвивати інтонаційні властивості голосу (передавати голосом сум, співчуття, здивування,

крім „р”.

- формується артикуляція щілинних звуків – с, з ,ш, ж , зімкнено – щілинних – ц, ч ,щ.

4.Розширюється здатність до сприймання на вимови звуків:

- голосні та йотовані звуки – я, ю, є, і,

вимовляють правильно, чітко;

- правильна тверда вимова шиплячих звуків, вибухового звука - г , звуків ц,ць;

- діти засвоюють правильну вимову звукосполучень (з – ц), (с – ц),(з – с);

- зникає загальне пом'якшення мовлення;

зменшується кількість перестановок та пропусків звуків і складів у багатоскладових словах, зникає уподібнення звуків та складів; інтонаційно виділяють звуки в словах.

СЛОВНИК

1.В словнику налічується 1800 – 200 слів – переважають іменники (до 50%), дієслова (до 30%).

2.Активний словник дітей збагачується : іменниками, словами, що позначають близьке оточення, далеке, абстрактними поняттями

захоплення).

4.Відпрацьовувати вимову голосних

.Розвивати артикуляційний апарат.

5.Ознайомити з будовою мовного апарату (губи, язик, зуби, піднебення).

6.Розвивати виразне мовлення –

емоційне, з чіткою дикцією, відповідним темпом.

7.Ознайомити практично дітей з термінами „слово”, „звук” в іграх.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1.Уточнювати та активізувати словник використовуючи художню літературу, фольклор.

(сміливий, ввічливість);

- правильним використанням слів, що позначають частини тіла людей та тварин;

- узагальнюючими поняттями; прикметниками, які означають якості людини та інших істот, особливості характеру, ступені порівняння з префіксом „най”;

-дієсловами: з префіксами „за”, „при” у словосполученнях.

3. В мовленні діти користуються :

- прислівниками (зверху, знизу,

направо ,наліво).

4.В мові вживаються універсалізми - (гарний - це красивий, чарівний. добрий).

5.Активно вживаються слова ввічливості: спасибі, будь ласка, вибач.

6.В мовленні переважають вказівні займенники – (ось, тут, цей).

7. Вживають образні, поетично – художні вирази (лисичка –

сестричка, вовчик – братик, зайчик – побігайчик).

8.Засвоїли форми звертання до дорослих, вітаються та прощаються з співробітниками закладу.

9.Володіють формами звертання -

2.Активізувати

словник новими

темами: свята,

атрибути

традиційного

побуту, житла, назви

частин доби,

матеріалів.

3.Поповнювати

словник

дієприкметниками,

дієприслівниками.

4.Поступово

нагромаджувати

запас слів близьких

за значенням

(синонімів).

5.Вчити добирати

слова протилежного

значення (антоніми).

6.Поповнити запас

слів звукових слів:

гуп, смик ,цок, лусь,

стриб.

ти (до дітей), ви (до дорослих).

ГРАМАТИКА

1. Узгоджують слова в роді, числі та відмінкові ,дотримуючись правильних закінчень.
2. Правильно вживає рід та число іменників, засвоює закінчення родового та знахідного відмінків, кличну форму.
3. Створюють слова за допомогою префіксів „за”, „з”, „на”, суфіксів зменшувальних.
4. Вміють підібрати однокореневі слова.
5. Яскраво виражені форми словотворення за допомогою суфіксів .
6. З’являються складні слова - пароплав, паровоз, прикметники – довговухий, довгоногий.
7. Правильно вживають теперішній, минулий і майбутній час.
8. Користується займенниками - весь, сам, вони.
9. Вживають числівники: двоє, троє .

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Добиватись правильного порядку слів у реченні, слідкувати за правильним узгодженням слів.
2. Вчити будувати речення з однорідними членами.
3. Вживати узагальнюючі слова при однорідних членах речення.
4. Вчити утворювати ступені порівняння прикметників :високий – вищий, веселий – веселіший.

ЗВ'ЯЗНЕ МОВЛЕННЯ

1. Будує прості ,поширені речення з прийменниками, сполучниками, однорідними членами речення, з прямою мовою.
- 2.Відповідає на запитання за змістом сюжетних картин, оповідань, казок, віршів, діяфілмів.
- 3.Складає за допомогою дорослих (підказування слів, речень) описові розповіді (з 3 – 4 речень) про іграшки, фрукти, дії дітей ,свої власні .
- 4.Переказують з допомогою запитань добре знайомі казки .
- 5.Знає напам'ять 1 – 2 : мирилки, прислів'я, загадки, лічилки, скоромовки, вірші, казки.
- 6.Повинна знати свою домашню адресу, ім'я та по – батькові вихователя, няні, медсестри, муз керівника.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- 1.Розвивати слухати мову дорослих та однолітків, виконувати словесні доручення, відповідати на запитання та запитувати самому.
- 2.Вчити відгадувати загадки.
- 3.Вчити розповідати за добре знайомою картиною (переважно предметною), поступово переходячи від простого переліку зображених предметів до зв'язної розповіді (за зразком вихователя, і з його допомогою)
- 4.Стимулювати дітей супроводжувати свої дії словами..

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ 4– 5 РОКІВ

ЗВУКОВИМОВА

- 1.Розширюються можливості голосового апарату, діти починають застосовувати інтонаційні засоби під час висловлювань, читання віршів.
- 2.Збільшується мовленнєвий видих. Голосні звуки дитина може проспівати протягом 3 – 7 сек.
- 3.Достатньо розвинені слухова увага, мовленнєвий слух.
- 4.Розширюється здатність до сприймання та вимови звуків:
 - майже зникає пом'якшена вимова твердих варіантів приголосних;
 - багато звуків вимовляється чітко і правильно;
 - рідко спостерігаються перестановки звуків, складів;
 - зникає заміна шиплячих та свистячих звуків звуками (т) і (д);
 - частина дітей засвоює правильну вимову свистячих ,шиплячих і навіть сонорів .
 - у частини дітей вимова свистячих звуків нечітка, шиплячі та сонори несформовані.
- 5.Визначають перший і останній звуки в словах.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- 1.Продовжувати розвивати інтонаційну виразність мовлення (дикцію ,тембр,)
- 2.Привчати дітей говорити без напруження, регулювати силу голосу залежно від ситуації: нормально, голосно, тихо, пошепки.
- 3.Для розвитку темпу мовлення і закріплення звуковимови використовувати скоромовки.
- 4.Розвивати фонематичний слух, мовленнєве дихання.
- 5.Вправляти дітей у чіткій вимові слів, речень, стежити за плавним ритмом мовлення.

СЛОВНИК

1.Обсяг активного словника збільшується (від 2000 до 3000 слів).

2.Значно збільшується якісний словник. У мовленні дітей все частіше зустрічаються:

- прикметники, які передають якість та ознаки предметів; відображають просторові та числові поняття;
- присвійні прикметники (лисячий хвіст тощо);
- прислівники, особові займенники;
- складні прийменники (із – за, біля

ощо);

- узагальнюючі слова (меблі, іграшки, одяг, взуття, фрукти, овочі), вживаються рідко.

3.Характеризуються надзвичайною балакучістю, допитливістю, яка виступає у нескінченних запитаннях.

4.У мовленні користуються образними виразами(кіт – воркіт).

5.Вживають форми словесної ввічливості, мовленнєвого етикету в ситуація вітання, прощання,

6.Вчити інтонаційно

виділяти потрібний звук у слові у вправах, художніх текстах.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1.Розширювати та збагачувати словниковий запас дітей.

2.Вчити дітей активно користуватися словниковим запасом під час висловлювань.

3.Особливу увагу приділяти

активізації та розвитку якісного словника.

знайомства, вибачення, подяки, прохання без нагадування вихователя.

6.Вміють добирають синоніми, антоніми, класифікувати предмети за ознаками, властивостями.

ГРАМАТИКА

1.Завершується засвоєння граматичних форм, відмінкових закінчень.

2.Допускаються граматичні помилки: неправильно змінюються дієслова, не узгоджуються дієслово + іменник у числі, прикметник + іменник у роді, числівник + іменник у відмінках.

3.Допускаються помилки у будові речення.

4.Діти легко утворюють нові граматичні форми з допомогою суфіксів, префіксів, від інших частин мови.

5.Утворюють форми однини і множини (але допускають помилки в іменниках спільного роду).

6.Користуються кличною формою у зверненні як до дітей, так і до дорослих .

7.Будують прості поширені речення;

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1.Вчити відповідати на запитання граматично правильно.

2.Вчити правильно будувати речення, стежити за узгодженістю слів у реченні.

3.Вчити будувати речення різного

типу: прості, складносурядні, та складнопідрядні зі сполучниками, сполучними словами, прямою мовою.

використовують складносурядні та складнопідрядні речення значно більше , ніж на попередньому віковому етапі, але все ж рідко.

ЗВ'ЯЗНЕ МОВЛЕННЯ

- 1.Самостіно вступають у розмову з іншими дітьми, дорослими.
- 2.Підтримують діалог у межах ситуації, ведуть діалог на запропоновану тему, груповий діалог(бесіду)
- 3.Відповідають реченнями на запитання за змістом картини, художнього твору.
- 4.Складають розповіді за зразком вихователя: описові, сюжетні, з власного досвіду з 3 – 4 речень.
- 5.Переказують знайомі оповідання і казки.
- 6.Знають (2 – 3) мирилки, прислів'я, загадки, лічилки, скоромовки, вірші, казки, заклички.
- 7.Монологічне мовлення на початковій стадії .

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- 1.Продовжувати розвивати пояснювальне мовлення (спочатку поясни, як ти будеш...), спонукати дітей до міркування (Як ти гадаєш, чому так трапилося?)
- 2.Учити розуміти композиційну структуру розповіді (початок, середина, кінцівка).

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ 5 – 6 РОКІВ

ЗВУКОВИМОВА

1. Правильно вимовляють всі звуки (як голосні, так і приголосні.)
2. Діти користуються різним темпом мовлення.
3. Користуються питальною та окличною інтонацією, з допомогою виражальних засобів передають різні емоційні стани людини (сум, гнів, радість, здивування тощо).
4. Добирають слова близького звучання.
5. За завданням вихователя добирають слова на певні звуки і виділяють їх голосом.
6. Розпізнають на слух тверді та м'які приголосні.
7. Оволодівають змішаним типом мовного дихання, збільшується тривалість видиху (до 4 – 6 секунд).
8. Трапляються окремі неточності у вимові важких звуків „р”, „ш”, „ч”, „г” та звукосполучень „щ”, „дж”, „дз”.
9. Спостерігаються неточності у вимові важких багатоскладових слів зі збігом приголосних.
10. Оволодівають прийомами

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Стежити за роздільною вимовою йотованих голосних я, ю, є, і від попередніх приголосних.
2. Відпрацьовувати вміння визначати місце звука в слові (початок – середина – кінець).

звукового аналізу слів: визначають кількість слів у реченні, кількість звуків у слові, місце звука в слові, виділяють голосні та приголосні звуки, користуються схемою звукового аналізу слів.

11. Поділяють слова на склади, виділяють наголошений склад.

СЛОВНИК

1. У словнику дітей налічується 3,5 – 4 тисячі слів.

2. Вживають в активному мовленні всі частини мови.

3. Збільшується кількість абстрактних понять, які характеризують взаємовідносини між людьми, морально – етичні поняття (чемність, хоробрість, дружба, гостинність), узагальнених понять (речі, тваринний світ, рослинний світ, транспорт, засоби пересування).

4. Легко добирають антоніми, синоніми, добирають слова що

означають властивості предметів, їх якості, дії.

5. Починають розуміти і правильно пояснювати слова – омоніми, переносне значення слів.

6. Знають мирилки, прислів'я,

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Звернути увагу на слова, які вимовляються

однаково, але мають зовсім різні значення.

2. Розширити знання і розуміння багатозначних слів, зокрема, переносного вживання їх.

3. Активізувати вживання прикметників і

прислівників, що характеризують зовнішність, риси поведінки тварин, людей, властивості предметів.

загадки, лічилки, скоромовки, вірші, казки, заклички, українські народні пісні, щедрівки, колядки, байки

7. Вживають фразеологізми у нестимульованому мовленні.

8. Добирають до іменників прикметники та дієслова, а до дієслів, прикметників – іменники.

ГРАМАТИКА

1. Переважно правильно вживають відмінкові закінчення, узгоджують прикметники, дієприкметники, числівники з іменником у роді, відмінку та числі.

2. Правильно користуються кличною формою іменників.

3. За вказівкою вихователя утворюють

нові слова (іменники, дієслова, прикметники) за допомогою суфіксів, префіксів, складні слова.

4. Подобаються мовні ігри на словотворення.

5. У мовленні користуються різними

типами речень, як простими, так і складними зі сполучниками та сполучними словами, з однорідними членами, прямою мовою.

6. Складають окличні, питальні,

4. Вчити уникати грубих слів.

5. Виховувати критичне ставлення до помилок у власній мові, в мові інших.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Вправляти у вживанні присвійних прикметників,

утворених від назв людей (батьків, мамин).

2. Вправляти у вживанні прикметників з різними суфіксами.

3. Стимулювати вживання складних

слів. (гарний – гарнісінький).

4. Вправляти у складанні простих поширених речень з

розповідні, безособові речення.

7. Помічають і виправляють граматичні помилки в мовленні інших дітей, своєму власному та дорослих.

8. Трапляються помилки:

- у відмінкових закінченнях (важкі форми з чергуванням приголосних);
- у вживанні невідмінюваних іменників, слів, що мають лише одне число (множину чи однину);
- у відмінюванні деяких займенників, числівників;
- порушення слів у реченні.

ЗВ'ЯЗНЕ МОВЛЕННЯ

1. Розповідають про себе, про своїх батьків та інших членів родини без тривалих пауз і повторів.

2. Розповідають про улюблених домашніх тварин, іграшки, описують їх усно.

3. Розрізняють на слух оповідання, вірш, казку.

4. Переказують близько до почутого казку (уривок казки), розповідають

уживанням означень – прикметників і обставин – прислівників.

5. Вправляти у вживанні складносурядних речень із сполучниками а, і, то..то, адже).

6. Вчити вживати порівняльні речення із сполучниками ніби, мов, немов.

7. Вчити вживати вставні слова типу : мабуть, напевно,

здається.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Вчити дітей складати коротенькі розповіді – міркування, розповіді – пояснення.

2. Вчити драматизувати літературний твір або казку з участю

на пам'ять , відповідно інтонуючи вірші.

5.Будують діалог на запропоновані теми.

6.Оволодівають навичками зв'язного мовлення :складають описові розповіді різного типу відповідно до композиційної структури, сюжетні розповіді за картинами, з власного досвіду за зразком та планом вихователя. (до 10 речень).

7.Помічають помилки у розповідях інших дітей (при переказі творів та описі картин) та доповнюють їх.

8.Спілкуються між собою та дорослими, дотримуючись правил ввічливості.

кількох дітей.

3.Розвивати вміння висловлювати своє ставлення і давати оцінку творам, картинам, мультфільмам, вчинкам ровесників.

ДОДАТОК

КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОЇ ГРУПИ „КРИВА ДОРОГА „ (за мотивом казки Д.Біссета)

МЕТА: розвивати уяву, логічне мислення , мовлення.
вміння робити висновки. Вчити розуміти зміст
нової казки і одночасно обігрувати запропоновані
епізоди, лаконічно і точно відповідати на запитання
Вчити складати невеликі розповіді (3 – 4 речення)
за планом. Вдосконалювати граматичну будову
висловлювань ; формувати монологічне та
діалогічне мовлення .Закріпити вміння добирати
слова на заданий звук. Виховувати пізнавальну
активність, інтонаційну виразність мовлення.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти тихо заходять до зали. Підходять до ширми (за нею
сидить письменник, він працює над книгою).Вихователь
збирає дітей навколо себе.

Вихователь: В яких тільки образах не виступало в казках
Добро, який тільки вигляд воно не приймало. І ось в одній з
казок Дональда Біссета, Добро набуло вигляду Дороги –
дороги , яка по своєму шляху не змогла пройти по чужим
долям; дороги, яка не турбувалась про себе. Вона не
стала великим прямим шосе, бо зберегла на своєму шляху
все живе. А сталось це тоді, коли відомий англійський
письменник Д.Біссет сів у своє улюблене крісло і почав
писати та малювати першу сторінку нової казки „Крива
дорога”.

- Діти, а вам відомі історії Д.Біссета? Давайте пригадаємо ті, які сподобались та запам'ятались найбільше.(відповіді дітей).

Вихователь: Ці історії прилетіли до нас на хмаринках, заглянули у віконце. Ось вони.(діти розглядають хмаринки з зображенням).

- Яку казку розповідає нам перша хмаринка?
- Що любив робити песик Роджер цілісенький день?
- А до чого тут жабка?
- А яку історію розповідає нам друга хмаринка?(на ній зображення автобуса і полісмена Артура)
- Чому на автобусі намальована смішна росиця? А як це веселе заняття полісмена Артура і коня Гарі допомогло Лондону?
- Яку казку нагадує нам третя хмаринка? Як у тигренятка зникли смужки? Чому вони з'явилися знову? (відповіді дітей)
- Діти, а що живе в усіх казках Д.Біссета? (добро, дружба, взаємодопомога, сміх)

Казки Д.Біссета можна не тільки слухати, але й гратися у них .Хочете стати героями нової казки „Крива дорога”? Не будемо заважати письменнику працювати та створювати казки, давайте створимо свою. Ви будите робітниками, що прокладають дорогу. Будьте уважні, працьовиті, старанні.

(Діти переодягаються в спецодяг. Звучить музика.)

- Маленький синій автомобільчик котив по дорозі. Дорога була зовсім крива. Вона петляла, вигиналась, повертала то праворуч, то ліворуч.
- Чому ти не ідеш прямо? – запитав автомобільчик.
- Не можу, - відповіла Дорога.- Хочеш розповім тобі історію, як мене будували ?. Так ось, - почала Дорога.

Прийшли одного разу робітники з кирками та лопатами

І стали мене прокладати. Спочатку я була пряма – пряма до самого зеленого луку (діти викладають дорогу з будівельного матеріалу). Але потім на шляху нам трапилася корова. Корова спала на траві. Я їй сказала: „прокинься!” Робітники крикнули їй: „Йди геть, тут повинна пройти нова дорога”. Але корова відкрила одне око і не поворухнулась. А запропонувала нам пограти з нею.

Дидактична гра „Аукціон слів”(придумування слів на заданий звук), гра „Заміни слово”.

-Мама поставила вазу під стіл (на).

-Люди плывуть по вулиці (ідуть).

-Квіти поливають піском(водою).

-Корова кричить – ку – ка – ріку”(му).

-Знесла курочка Ряба горіх (яєчко).

Вихователь: А тепер зробимо йогівську вправу, яка називається „Корова” і корівку нашу навчимо. Ця вправа вирівнює хребет, лікує сутулість. (виконання вправи)

- Пожались робітники корову і проклали дорогу, обігнувши її праворуч. Так вийшов перший поворот. А дорога розповідала далі:

- Потім на нашому шляху трапилось дерево. Листочки були налякані , збентежено шелестіли. Вони розповіли про дерево, про його характер, його вдачу, звички. Як ви думаєте, яку розповідь про дерево почула дорога?

(розповіді дітей)

Вихователь : Погляньте, на дереві якісь малюнки. Що ви уявляєте , дивлячись на малюнок, з чим асоціюються у вас ці предмети? (малюнки – асоціації)

Виконання оздоровчої вправи „Дерево”.

-

Дерево шелестіло листочками, даючи приємну прохолоду, і робітники обвели дорогу зліва від дерева, огинаючи його. Так вийшов другий поворот. А дорога розповідала далі:

- Потім робітниками захотілось морозива: вони провели дорогу до магазину, де продавали морозиво. Так з'явилась петля.

Дидактична вправа „Назвіть тільки солодкі слова, (жовті, круглі)

Дорога розповідала далі автомобільчику:

- Поласувавши морозивом, робітники повели дорогу назад І тут наштотхнулись на курку з курчатами. „ Відійдіть ,будь ласка, - попросили робітники , - ми повинні провести тут дорогу.”

- Я б з задоволенням, сказала курка, - ось тільки вилупиться останнє курча. І ми одразу ж підемо звідси.

- Давайте почекаємо і проведемо фонетичну зарядку :

- Як гелгоче гусак?

- Як дудять у дудку?

- Як дзижчить джміль?

- Як цокає годинник?

- Як повітря виходить з кульки?

- Як ми посміхаємось?

Вихователь: Подивіться, курка подарувала нам чарівне дзеркальце – воно наділене незвичайними властивостями: якщо подивитися крізь нього, можна здогадатися як зміниться те, на що дивишся. Наприклад, я дивлюсь на курчатко і здогадуюсь, що скоро з нього виросте курка чи півник.

Завдання дітям: будівництво, тісто, кошеня, брунька, хмарка, насінинка.

- А дорога розповідала далі: ніколи було чекати робітникам і вони обвели дорогу вправоруч від курки з курчатами. Так дорога зробила ще один поворот. А до того робочий день закінчився. Робітники склали свої кирки, лопати і пішли додому. В останнє вони глянули на дорогу і один з них сказав: „ Дивись, як в’ється наша дорога!” А другий відповів: „ Дивись, яка крива вийшла дорога”.

Автомобільчику дуже сподобалась крива дорога ,йому захотілось поїхати по ній. Чому? (діти рухаються по побудованій дорозі) Приємно автомобільчику їхати по кривій дорозі!

Вихователь: Чи добре , що робітники, проклали криву дорогу, а не пряму дорогу – шосе? Чому?

Висновок: в природі потрібно зберегти все що можна.

Вихователь: Пропоную підійти тихенько до письменника та подивитися чим він займається. Йому можна подякувати за цікаву казку, але ми не будемо його турбувати. Може, саме в цей момент він придумує для нас ще одну цікаву історію і ми знову пограємося з нею, як сьогодні.

ЯК ВИКОРИСТАТИ МОДЕЛЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ

В дошкільному віці діти виявляють творчу винахідливість в іграх, в різноманітній діяльності. Що стосується мовленнєвої творчості , рівень її розвитку передбачає вільне володіння рідною мовою , вміння оперувати уявленнями, комбінувати їх, висловлювати своє відношення до них.

Моделі являються одним із засобів навчання дітей.

Основу описової розповіді про явища природи, тварин, рослини складають уявлення. Ці уявлення дітей накопичуються в процесі розгляду предметів на заняттях

та в повсякденні. Але для того, щоб діти опанували цими уявленнями необхідне цілеспрямоване навчання пізнавальним вмінням:

- по – перше, навчитися самотійно обстежувати об’єкт (уважно роздивлятися, погладжувати, обмацувати, нюхати, надавлювати, дмухати), щоб отримати різноманітну сенсорну інформацію;
- по – друге, використовувати сенсорні еталони для вираження якостей (величини, форми, розташування(об’єкта);
- по – третє, аналізувати об’єкт , встановлювати прості зв’язки між будовою і його функціями, між особливостями зовнішнього вигляду та умовами проживання (якщо у рослини пов’яло листя, це означає, що не вистачає вологи ; якщо тварина не хоче їсти, значить вона хворіє).

Одним з проявів творчості при розповіданні є вміння образно та виразно передати своє емоційне відношення до об’єкту. У дітей найчастіше це звучить так:” подобається – не подобається”, „красивий – некрасивий”, Завдання вихователя – розвивати словниковий запас дітей , допомагати переносити отримані уявлення від спостережень в адекватну жанру мовну форму: описову або сюжетну розповідь, загадку, прислів’я, казку.

ОПИСОВА РОЗПОВІДЬ складається : з назви об’єкта, описування його особливостей , поведінки, поводження з об’єктом . Послідовність розповіді оповідач вибирає самотійно. Творчість проявляється у відборі фактів, вираженні свого відношення (до рослини. Тварини), використання мовленнєвої виразності. При складанні описової розповіді найскладніше для дітей – це визначити

послідовність викладу отриманих уявлень. Тому вихователь використовує модель – предметну або схематичну.

На першому етапі доцільно використовувати предметну модель – набір картинок, по змісту майбутньої розповіді. Щоб скласти оповідання про кішку, можна використати такі картинки: кішка з кошенятами, кішка їсть, кішка спить, грається, сидить на дереві; мишка; собака; акваріум з рибками.

Вихователь пропонує відібрати картинки по своїй ініціативі на цю тему.

Так поступово формується вміння відтворювати уявлення про об'єкт, відбирати факти для розповіді, подумки уявляти взаємозв'язки.

Якщо діти добре виконують завдання по предметній моделі, вихователь ускладнює завдання, надаючи можливість для творчості. Для моделі використовуються схематичні зображення (предметно – схематична модель). На малюнку, на якому зображена тарілка можна розповісти, що їсть кішка, як вона їсть, де знаходить їжу; малюнок на якому зображена людина з кішкою може означати, що кішка живе у людей людина її любить, піклується про неї.

Така модель має меншу кількість зображень : кішка, тарілка, людина. Її можна використовувати для оповідань про різні об'єкти (рослини, тварини).

МЕТА ЗАНЯТТЯ : навчити дітей складати зв'язні описові розповіді.

ПРОГРАМОВИЙ ЗМІСТ:

1. Навчити дітей складати описові розповіді про птахів: відбирати зміст, визначати послідовність розповіді, використовуючи замість плану моделі – картинки,

підбирати образні слова, вирази, які характеризують птахів та відношення до них.

2. Уточнити та закріпити уявлення дітей про птахів які живуть в різному середовищі (на землі, на воді, в повітрі) і відрізняються по зовнішньому вигляду, засобам пересування (плавають, стрибають, ходять, літають), характером їжі.

3. Формувати вміння відображати в розповіді найпростіші зв'язки: будова дзьоба та характер їжі, будова лап і засіб пересування, середовище і колір пір'я.

4. Виховувати вміння розповідати емоційно, виразно.

МАТЕРІАЛ: предметні картинки з зображенням птахів (курка, ворона, горобець, гуска, дятел, снігур, чайка, голуб); моделі для складання описових розповідей про птахів – карточки з зображенням дзьоба, пір'я, лап, гнізда, тарілки. Ігровий персонаж – Ведмедик.

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА: спостереження за птахами в куточку природи і на прогулянці; дидактичні ігри з моделями; читання оповідань В.Біанки, В.Сладкова, Г.Скребицького про птахів ; розгляд картинок з зображенням різних птахів поза заняттями.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Перша частина : Діти знаходяться біля столу вихователя. На заняття приходить Ведмедик.

Ведмедик: До вас поспішав, щоб розповісти про пташку. Я побачив її біля дитсадка. Вона велика. Сиділа на паркані. Не кричала. Але я не знаю, що це за пташка.

Вихователь : Діти, а ви впізнали ,що це за пташка? Ні? Чому?

Відповідь : ведмедик розповів незрозуміло.

Ведмедик: Навчіть мене розповідати про птахів, будь ласка.

Вихователь: Діти, навчимо Ведмедика розповідати. Сідай. Будемо складати розповіді про птахів.

Друга частина .

Діти сідають на місця, а на дошці з'являються предметні картинки з зображенням птахів.

Вихователь: Як потрібно представити пташку, щоб ми її впізнали? Потрібно сказати яка пташка: маленька чи велика, який у неї дзьоб, які лапки, пір'я; розповісти що вона їсть, як і де здобуває їжу; як пересувається; чи весела вона, чи співуча? Щоб розповідь була цікавою, зв'язною, потрібно розповідати про все по черзі. Назвати птаха. Щоб не забути поставимо картку. Яку картку поставимо? Кожний буде розповідати про того птаха, який подобається (вказує на картинки з зображенням птахів). Так яку картку поставимо? Вірно. Картку без зображення, тому що кожний, буде розповідати про свого птаха. Про що потрібно розповісти, щоб Ведмедик впізнав пташку і не переплутав її з іншою? (Діти з вихователем обговорюють варіанти розповідей і обирають кращий). Отже, спочатку будемо розповідати яка пташка : який у неї дзьоб, лапки, пір'я. Щоб не забути ,поставимо картки (виставляються моделі „дзьоб”, „пір'я”, „лапи”) під першою карткою. А за якими ознаками Ведмедик впізнає птаха? Давай розповімо , де пташка живе. А щоб нічого не забути поставимо картинку (зображення гнізда).

Ведмедик: Щось я не зрозумів, а чому птахи живуть у різних місцях.

Вихователь: Деякі птахи вміють плавати – у них лапки з перетинками: курка ходить по землі, в неї сильні лапи, а крила короткі; горобчики маленькі, лапки у них коротенькі, вони і літають ,і стрибають.

Ведмедик: А чим годувати птахів? Ви говорите, що вони їдять різний корм, а чому?

Вихователь: У птахів різні дзьоби, тому, що вони живуть у різних місцях. Щоб не забути про це розповісти поставимо картку (тарілка). Увага! У мене залишилась остання картка(людина) .Про що будемо розповідати в цьому випадку? Вірно, про те, як людина відноситься до птахів, як допомагає їм.

Всі картки виставлені , потрібно ще раз повторити послідовність розповіді, значення кожної картки .

Вихователь зауважує, що діти придумують свій варіант розповіді.

Вихователь: Ведмедик, ти зрозумів, як потрібно придумати розповідь про пташку?

Ведмедик: Зрозумів, тільки забув з чого починати.

Вихователь: (показує першу картку) Що означає ця картка? (аналогічно обговорюється кожна картка). Ведмедик, а про яку пташку тобі розповісти?

Ведмедик обирає „чайку”.

Розповідь . Це чайка. Чайка – красива й велика. У неї біді як сніг крила. Дзьоб у чайки сильний – ним зручно ловити рибу, розкльовувати мушлі. Лапи красиві, довгі, тому вона може ходити по землі: між пальцями перетинки, щоб було зручно плавати . Чайки живуть біля води літаючи виглядають рибу у воді. А ловлять ще жуків, бабок.

ДИДАКТИЧНА ГРА „ЗАГАДКИ ВІННИ ПУХА”

(старший дошкільний вік)

МЕТА: картки (предметно – схематичної моделі), які відображають особливості зовнішнього вигляду , образ

життя, поведінку різних тварин; жетони за правильні відповіді.

ОПИС ГРИ:

Вихователь показує дітям конверт з загадками від Вінні Пуха (в конверті картки – моделі). Відгадати загадку – означає придумати та назвати , що може означати картка. За кожну відгадку дитина отримує жетон. Виграє той, хто отримає найбільшу кількість жетонів. Наприклад, вихователь говорить: „Вінні Пух загадав загадку про папугу. Ця картинка означає відгадки”.

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ:

Ця картка може означати, як людина відноситься до папуги: людина розмовляє з птахом, випускає політати по квартирі, папуга повторює за людиною слова. (Відповідь отримала 4 жетони)

Людина купила на базарі папугу, навчила його розмовляти; людина годує папугу яблучком, насінням. (відповідь отримала 3 жетони).

Гра повторюється з іншою карткою – моделлю.
В кінці гри діти з вихователем підраховують кількість жетонів, визначають переможця.

ЛЮБІТЬ РІДНУ МОВУ !

(матеріали батьківського центру)

Для того, щоб бути приємним співрозмовником, потрібно завжди дотримуватися певних правил спілкування.

1. Говоріть лише тоді, коли вам є що сказати.
2. Викладайте свої думки у логічній послідовності, намагайтеся, щоб вони не суперечили одна одній.

Подумки складіть план своєї відповіді за схемою: задум – основна думка – її розгортання – висновки.

3. Формулюйте свої думки чітко і зрозуміло. Для цього користуйтеся поняттями і термінами, які вам добре знайомі, точно передають ці поняття, доречні у даному контексті.
4. Чергуйте довгі речення з короткими. Довгі речення важко сприймати й розуміти. Нагромадження коротких речень робить мову монотонною.
5. Правильно ставте логічний наголос та наголоси у словах. Вимовляйте слово „ми” голосно, а „я” – пошепки.
6. Дбайте про чистоту мови, уникайте жаргонних, вульгарних слів і висловів, необґрунтованих повторень, зайвих слів.
7. Стежте за побудовою речення, вислову, фрази.
8. Говоріть виразно, у розміреному темпі, без надмірної міміки і зайвих жестів.
9. Давайте повні аргументовані відповіді.
10. Виразності й образності мовлення досягайте умінням використання багатозначних, синонімічних слів, фразеологічних сполучень, художніх засобів.
11. Вживайте якомога більше слів, які підкреслюють шанобливе ставлення до людей: „даруйте”, „будь – ласка”, „дякую”, „будьте люб’язні”, тощо.
12. Під час розмови вчіться ставити себе на місце іншої людини, тоді спілкування буде приємним для обох.

БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ

ТЕМА. Спілкування у сім’ї. Активне слухання.

ОБЛАДНАННЯ: Аудиозапис із розповідями дітей;
пам’ятка для батьків; фотогазета „Ось такими

були ми”.

План

- 1.Повідомлення вихователя. Активне слухання як ефективний спосіб спілкування з дитиною. „Стоп – кадр”- тренінг для батьків.
- 2.Поради батькам.
- 3.Практикум для батьків „Незакінчені речення”
- 4.На книжкову полиці батьків.

Із криниці мудрості.

*Виховувати – означає пробуджувати від сну,
розтираючи снігом те, що замерзло,*

охлаоджуючи те, що горить.

Т.Гіппель.

*Чим досконаліше виховання, тим щасливіші
народи.*

Гельвецій.

Дитина – рентгенівський знімок сім'ї.

А.Макаренко

*Важкі діти – ті, у яких немає душевного
контакту з дорослими.*

С.Соловейчик

Уявна подорож у світ дитини .(Звучить аудіозапис із розповідями дітей про яскраві моменти життя в дошкільному закладі).

1. Повідомлення вихователя .Активне слухання як ефективний спосіб спілкування з дитиною.

- Кожна мати та кожен батько хоче, щоб спілкування з дитиною приносило радість, щоб були взаєморозуміння й дружба. Дитина своєю поведінкою зазвичай ставить перед батьками складні завдання: як відреагувати на спалах

злості, неслухняності; що робити, якщо дитина пригнічена і невпевнена в собі; як допомогти їй налагодити контакт з однолітками; як бути, якщо ваша надмірно активна дитина не може всидіти і п'яти хвилин на місці...

Сьогодні я хочу ознайомити з одним із ефективних способів спілкування з дитиною – активним слуханням.

Досить часто причини труднощів дитини приховані у сфері її почуттів. В цій ситуації практичними діями – показати, навчити – не допоможеш. У таких випадках її краще ...послухати, перетворившись у „психологічний камертон”.

Як це зробити? Що це означає?

Коли дитина переживає сильні почуття, їй боляче страшно, вона гнівається – перше, що ви можете зробити – це „дати зрозуміти”, що ви „чуєте і бачите”, що вона відчуває.

Аби дитина зрозуміла, що ви поруч із нею, готові вислухати її й підтримати, можна використовувати „активне слухання”.

Активно слухати – значить „повертати” дитині в розмові те, що вона вам сказала, при цьому позначивши її почуття.

Ось приклади, як можна допомогти дитині поділитися почуттями та більше розповісти, що саме її хвилює

Син . Більше туди не піду!

Батько. Ти більше не хочеш ходити до дитячого садка.

(Повторення почутого)

Донька. Я більше не буду носити цю потворну шапку.

Мати. Тобі вона дуже не подобається.

Значно легше було б сказати:

- Як це ти не підеш до садочка ?
- Перестань вередувати, цілком пристойна шапочка!

Відповіді за способом активного слухання показують ,що батьки розуміють внутрішню ситуацію дитини, готові прийняти її.

Особливості та правила активного слухання.

- Якщо ви хочете послухати дитину, обов'язково поверніться до неї обличчям, сядьте поруч з нею.
- Не ставте дитині запитань. Краще, щоб ваші відповіді звучали в стверджувальній формі.
- „Тримайте паузу” – дайте можливість дитині розібратися у своїх переживаннях.

Чим корисне активне слухання?

1. Зникає негативне переживання дитини. Тут виявляється чудова закономірність : якщо радість кимось розділяється, то вона подвоюється, а горе зменшується вдвічі.
2. Дитина ,переконавшись що дорослий готовий слухати її, починає розповідати все більше , а батьки отримують цінну інформацію щодо проблем своєї дитини.
3. Активне слухання дає можливість батькам встановити дружні відносини з дітьми.
4. Дитина сама просувається до вирішення своєї проблеми.
5. З часом батьки знаходять у собі більше терпіння, менше дратуються, краще бачать, як і чому дитині буває погано. „ Активне слухання” допомагає змінитися самим батькам.

„ Стоп – кадр”.

(Вихователь пропонує ситуацію для активного слухання. Батьки за бажанням висловлюють різні думки – варіанти спілкування з дитиною)

Орієнтовні ситуації для тренінгу.

1. Не буду більше дружити з Вовою!
2. Не хочу прибирати іграшки!
3. Не взуватиму ці черевики!

2. Поради батькам.

- * якщо дитина зростає в атмосфері критики, вона вчиться засуджувати.
- * якщо дитина зростає в атмосфері ворожнечі, вона вчиться боротися.
- * якщо над дитиною глумляться, вона стає соромливою.

- якщо дитина живе в страху, вона стає боязкою.
- якщо дитину постійно соромлять , вона звекає почуватися винною.
- якщо дитина зростає в толерантному середовищі , вона вчиться бути терплячою.
- якщо дитину підбадьорюють , вона вчиться любові.
- якщо дитина зростає в атмосфері похвали, вона вчиться любити саму себе.

3. Практикум для батьків „Незакінчені речення”.

Батьки отримують картки з незакінченими реченнями.

Завдання. Закінчити висловлювання.

- Дитина звекає почуватися винною, якщо....
- Дитина стає боязкою, якщо...
- Дитина вчиться засуджувати, якщо ...
- Дитина вчиться любити себе . якщо ...
- Дитина вчиться бути справедливою, якщо ...

Шановні батьки, бажаємо вам успіху у пошуках нових шляхів пізнання своєї дитини!

4. На книжкову полицю батьків.

1. Амонашвили Ш.А. Здрастуйте дети!

М.Просвещение, 1988

2. Манцевич Г, Безносьок О. Активне слухання дитини: сутність, поради, переваги – Журнал для батьків, 2000 № 3

МАТЕРИК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

**ТЕМА: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТІСНО –
ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У
МОВЛЕННЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ.**

МЕТА: удосконалювати соціально – психологічну культуру мовлення.

Стимулювати розвиток ініціативи, творчості.

Забезпечувати комунікативно – мовленнєву діяльність вихователів.

Зосередити увагу на використанні ефективних методів роботи з дітьми.

„Розвиток і освіта жодній людині не можуть бути дані і повідомлені. Всі охочі до них залучитися, мусять досягти цього власною діяльністю, власними силами, власним зусиллям. Ззовні можна дістати тільки поштовх. Тому самодіяльність - засіб і одночасно наслідок освіти. Але не в кількості знань полягає освіта, а в

повному розумінні і майстерному застосуванні того, що знаєш.”

А. Дистервег

Педагогічний талант – це дар природи. Але талановитих людей не так багато, професія педагога – масова. Талант – це постійний розвиток, самовдосконалення. Нині багато говорять про особистісно – орієнтовану модель навчання, виховання, освіти., тобто навчання зорієнтоване на особистість.

За сукупність всіх основних параметрів ця модель виховного впливу адекватна високому рівню педагогічної майстерності :

- вмінню бачити в дитині неповторну індивідуальність з усім розмаїттям якостей і властивостей і саме на цій основі моделювати стратегію виховного впливу;
- готовністю всіляко підтримувати і заохочувати дитину до самостійності, свободи виявлення потреб, самоствердження в найближчому оточенні.

Правила співпраці:

- 1.Бути відкритим.
- 2.Не уникати ризику.
- 3.Слухати інших.
- 4.Допомагати один одному.

ЗАВДАННЯ 1. САМОСПРИЙНЯТТЯ

Ми з вами добре знайомі, так нам здається зараз.

Пропонується вправа „Хто я?”

Написати 5 відповідей на запитання „Хто я?”

Ведучий зачитує картки, всі намагаються відгадати, чия це картка. Автор мовчить.

ЗАВДАННЯ 2 . РОБОТА В ГРУПАХ

Одне з важливих завдань – стимулювання мовної активності дошкільників. У полі зору педагога має бути

кожна дитина незалежно від її мовного розвитку.

Здійснювати цю роботу нелегко. Необхідний повний аналіз результатів мовної діяльності, для вибору потрібних прийомів роботи, допомоги дитині.

Отже, завдання для кожної групи.

1 група: Визначити, що спричиняє низьку мовленнєву активність дітей.

Можливі відповіді.

- несистематичне відвідування ДНЗ,
- не ходила дитина до молодшої групи,
- погана пам'ять,
- не вміння працювати за вказівкою вихователя,
- малий словниковий запас,

2 група: Визначити шляхи активізації мовленнєвої активності дошкільнят.

Можливі відповіді.

- звертати увагу на правильну відповідь товариша.
- додаткова робота,
- дидактичні ігри, мовна робота під час різних видів діяльності,
- бесіди під час активної діяльності дитини (індивідуальні),
- участь батьків,
- продумана система роботи під час занять.

ЗАВДАННЯ 3. РОЗВ'ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ. (ПІДГРУПИ)

1 підгрупа: інсценувати казку „Про жабу і троянди”

2 підгрупа: розшифрувати комікси.

ЗАВДАННЯ 4. ГРА В КОЛІ.

Вправління у римуванні. Передаючи м'яч по колу гравець називає слово і риму до нього(весна – красна)

ЗАВДАННЯ 5. РОБОТА В ПАРАХ.

Вправа „Грабіжник”.

Уявіть собі, що на Вас напав грабіжник, але єдина Ваша зброя – слово. Що Ви можете, отак відразу протиставити йому ? Адже в такій екстремальній ситуації ,мабуть, не кожне слово допомагає.

ЗАВДАННЯ 6. РОБОТА В ПІДГРУПАХ.

Дібрати більше варіантів :

- звернень до дитини чи дітей,
- форм похвали,
- форм заохочень до певної діяльності.

ЗАВДАННЯ 7. РОБОТА В ГРУПАХ.

Кожна підгрупа вибирає із кількох предметів один.

Завдання:

- скласти про нього казки чи оповідання,
- скласти загадку, дражнилку, вірш та ввести в певний вид діяльності.

ЗАВДАННЯ 8. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ.

„ Оживлення предмета”

Будь – яка річ, предмет наділяється людськими почуттями, бажаннями, манерами поведінки.

1. Чого може бажати річ?
2. Чого вона боїться?
3. Які пригоди могли трапитися з нею, ними?